

POPUNA MIRNODOPSKE ARMIIJE REGRUTIMA

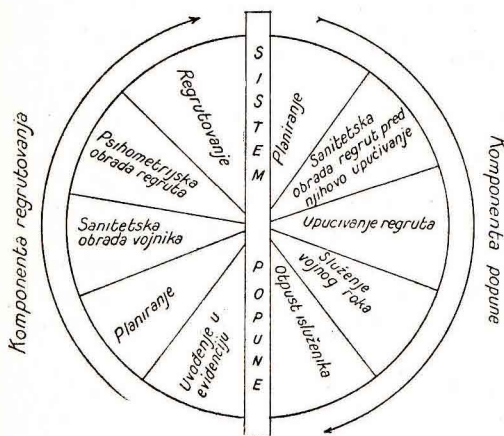
U svim zemljama mirnodopska armija služi kao osnova za razvoj ratne armije, a ujedno je i škola u kojoj se obučava ljudstvo za njeno popunjavanje. Pošto od pravilne organizacije popune mirnodopske armije zavisi i njena bojeva gotovost i bojeva gotovost ratne armije, ovom se pitanju svuda posvećuje puna pažnja i reguliše se posebnim zakonima. Kako se u većini zemalja popuna mirnodopske armije zasniva na principu opšte vojne obaveze za građane, to će i ova razmatranja tretirati organizaciju popune mirnodopske armije isključivo sa tog stano-
višta.¹

Organizacija popune regrutima zahteva precizno planiranje, usklađivanje i obezbeđenje više faktora u strukturi mirnodopske i ratne armije. U svim slučajevima ova organizacija mora biti usklađena sa: izvorima regrutnog potencijala u kvantitativnom i kvalitativnom pogledu; organizacijsko-formacijskom strukturom mirnodopske i ratne armije; savremenim dostignućima u razvoju armije; organizacijom i dužinom trajanja obuke, odnosno vojnog roka za pojedine vidove oružanih snaga. Ona istovremeno mora da obezbedi: kvalitetan i dovoljan izbor sposobnog ljudstva za popunu vidova oružanih snaga u miru; kontinuirano popunjavanje svake jedinice i ustanove potrebnim specijalistima; nesmetano izvođenje obuke po određenim planovima i programima; stvaranje obučanih ljudskih rezervi po specijalnostima i na određenim teritorijama za razvoj i popunu ratne armije, itd. Od ovih osnovnih pitanja se mora poći pri organizovanju rada na popuni i njima se moraju podrediti sva ostala pitanja vezana za ovaj složeni zadatak.

U širem smislu, organizacija popune mirnodopske armije obuhvata sve radnje od evidencije lica koja podležu vojnoj obavezi, preko regrutovanja (odabiranja regruta za pojedine rodove i službe) i neposrednog izvršenja popune (upućivanja regruta na služenje vojnog roka u određene jedinice i ustanove armije), do otpuštanja vojnika sa služenja vojnog roka. Ova celokupna delatnost, koja se izvodi po utvrđenom redu, predstavlja jedan sistem koji nazivamo »sistem popune«. Znači, sistem popune je skup svih radnji i mera koje se preduzimaju za popunu mirnodopske armije, od uvođenja u regrutnu evidenciju do otpu-

¹ U članku se razmatraju isključivo teoretska i praktična pitanja, problemi i pravila u organizaciji popune mirnodopske armije regrutima. Svi primeri i kombinacije uzeti su proizvoljno, s ciljem da se bliže objasni suština organizacije popune mirnodopske armije regrutima, kao i praktična primena popune u različitim uslovima. (U tekstu će se koristiti opšti izraz: popuna regrutima, ne naglašavajući posebno da se radi o mirnodopskoj armiji.)

štanja vojnika sa služenja vojnog roka. U strukturi sistema popune izdvajaju se dve osnovne komponente i to: regrutovanje — kao prva faza, i upućivanje regruta na služenje vojnog roka — kao druga faza u popuni. (Skica 1 prikazuje ovaj sistem).

Skica 1

Ove dve komponente sistema popune, iako po nameni i cilju usko povezane, kod svih armija predstavljaju jasno odvojene radnje i po vremenu i po načinu izvršenja. Na primer: regrutovanje se vrši po posebnom planu (obično na godinu i više dana pre upućivanja), s ciljem da se od celokupne mase regruta odaberu sposobni za armiju (svakom sposobnom regrutu određuje se vid, rod ili služba²), a upućivanje u armiju vrši se po drugom, posebnom planu i ima zadatak da odabrane regrute rasporedi u određene vidove, rodove i službe, da im odredi datum stupanja i mesto gde će služiti rok.

(Otuda pod terminom »regrutovanje« ne treba podrazumevati popunu mirnodopske armije, jer je regrutovanje samo deo sistema popune).³

U sklopu određenog sistema jedinice i ustanove mirnodopske armije mogu se popunjavati na tri načina: neposredno, posredno i kombinovano (kad se u okviru armije neke jedinice ili specijalnosti popunjavaju neposredno, a neke posebno). Primena svakog od ovih načina zavisi od više faktora, među kojima su osnovni: izvor ljudskog potencijala, ekonomska moć zemlje, savremenost u organizaciji obuke i razvoju ratne tehnike i dr. Svaki od navedenih načina popune ima svoje specifičnosti i elemente koji ga uslovljavaju, ali za sve važi jedno pravilo a to je da se u popuni mirnodopske armije, kroz deljive vremenske proporcije, usklade: broj godišnjih upućivanja regruta, vreme prijema regruta u jedinicama-ustanovama (u daljem tekstu samo: jedinice) i procenat popune svake jedinice sa dužinom trajanja obuke, a sve ovo sa dužinom trajanja vojnog roka. Svako odstupanje od ovog negativno se odražava na popunu ili obuku, tj. prouzrokuje ili neravnomernu popunu ili višestepenu obuku u toj jedinici.

² Na regrutovanju se, pored ocene fizičke i psihičke sposobnosti, svakom regrutu određuje prema postojećim propisima i trajanje vojnog roka. Međutim, ovo je samo formalan zadatak regrutnih organa, jer se dužina vojnog roka za sve kategorije regruta određuje zakonom.

³ U praksi se često može čuti termin »sistem regrutovanja« čija je upotreba pravilna kad se regrutovanje razmatra posebno, tj. izdvojeno iz okvira sistema popune, u čijem okviru inače predstavlja samo jednu od komponenti.

Kod ovog načina popune regruti se upućuju od svojih kuća neposredno u jedinice gde izvode celokupnu obuku i po pravilu u njoj ostaju od početka do kraja služenja vojnog roka. Ovo je najjednostavniji, a sa stanovišta iskorišćavanja materijalnih sredstava i ljudskog potencijala i najekonomičniji način. Zato je pogodan za manje zemlje koje moraju održavati veću operativnu armiju, a imaju male izvore regrutnog potencijala.⁴

Kod neposrednog načina popune, zavisno od organizacije i dužine trajanja obuke i vojnog roka, regruti se mogu upućivati u armiju jednom ili više puta godišnje, odnosno u toku trajanja vojnog roka. Isto tako jednokratno ili višekratno upućivanje regruta može se odnositi na pojedine delove armije ili na armiju u celini, tj. regruti se mogu primati u okviru nižih organizacijskih jedinica jednokratno, a u okviru viših organizacijskih jedinica (ili armije u celini) višekratno. U svakom slučaju mora se voditi računa da dužina intervala upućivanja regruta odgovara dužini trajanja obuke i da se ti intervali sadržavaju u dužini vojnog roka. Prema tome, kod različite dužine vojnog roka mogu biti i različiti intervali upućivanja regruta u armiju. Na primer: kod vojnog roka od 12 meseci regruti se mogu upućivati svakih 1, 2, 3, 4, 6 i 12 meseci; kod roka od 18 meseci svakih 1, 2, 3, 6, 9 i 18 meseci; kod roka od 24 meseca svakih 1, 2, 3, 4, 6, 8, 12 i 24 meseca, itd. Analogno tome i dužina jedinstvene obuke može trajati: u prvom slučaju 1, 2, 3, 4, 6 i 12 meseci; u drugom 1, 2, 3, 6, 9 i 18 meseci; u trećem 1, 2, 3, 4, 6, 12 i 24 meseca itd. Svako odstupanje u odnosu na upućivanje regruta od navedenih primera dovelo bi do neravnomerne popune jedinica, a u odnosu na dužinu trajanja obuke do nejedinstvene obuke u okviru jedinice (jer bi u jednoj jedinici postojalo više partija regruta, različitih po vremenu dolaska u armiju).

Koliki će biti broj regruta u svakoj partiji u odnosu na formacijske potrebe jedinice koja se popunjava, zavisi od toga sa koliko se partija regruta ta jedinica popunjava u periodu dužine vojnog roka. Na primer: ukoliko se u periodu vojnog roka popuna vrši jednom, onda broj regruta u toj partiji iznosi 100% od formacijskih potreba jedinice. A kad se popuna vrši sa više partija, procenat iznosi: kod dve partije — 50%, kod tri — 33%, kod četiri — 25%, itd. Kod ovog načina popune moguće su razne kombinacije u dužini trajanja obuke, broju godišnjih upućivanja regruta i procentu popune, a u vezi s tim i mogućnost da se u svakom konkretnom slučaju nađe adekvatno rešenje za popunu armije.

Obuka i bojeva gotovost mirnodopske armije su osnovni faktori koji diktiraju jednokratno ili višekratno upućivanje regruta na služenje voj-

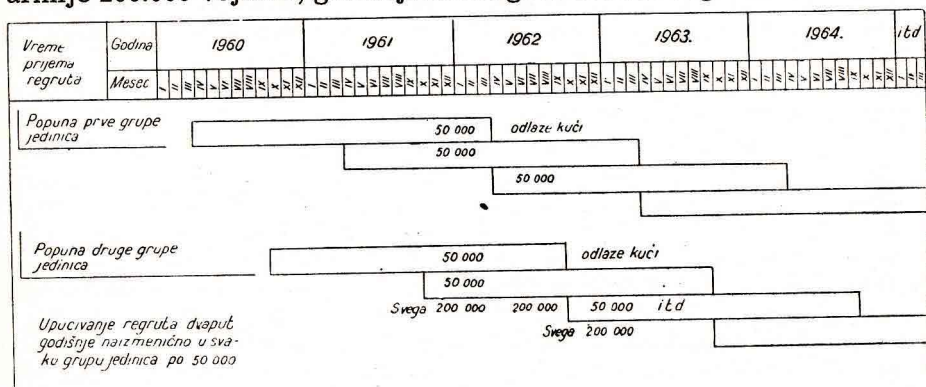
⁴ Popuna veće operativne armije sa manjim izvorima regrutnog potencijala obezbeđuje se i produžavanjem vojnog roka, ali je ovo u svakom pogledu daleko nepovoljnije.

poboljšava: u kritičnom momentu armija ima 84% ljudstva sposobnog za borbenu upotrebu. Prema tome ova kombinacija je prihvatljiva u slučajevima kad se isključivi prioritet daje faktoru bojeve gotovosti ili za popunu pojedinih specijalnosti (na primer šofera, čija se obuka može izvoditi nezavisno od izvođenja obuke vojnika ostalih rodova i službi u toj jedinici).

Iz ovih prikaza jasno se uočavaju suprotni interesi obuke i bojeve gotovosti u odnosu na broj godišnjih upućivanja regruta, kao i da primena bilo kog od navedenih primera daje prioritet ili obuci na štetu bojeve gotovosti ili bojevoj gotovosti na štetu obuke. Pošto su u armiji ti interesi nedeljivi, to bi i primena bilo kog od navedenih primera bila nepodesna, pa se moraju, kroz nove kombinacije, tražiti druga rešenja koja će u potrebnoj meri zadovoljiti obostrane interese. Ovakva rešenja mogu se naći u takvoj kombinaciji u kojoj niže organizacijske jedinice primaju regrute jednokratno, a više ili armija kao celina višekratno. Za prijem regruta armija se deli na dve ili više grupa jedinica, a svaka grupa prima regrute u različito vreme. Na primer: jedna grupa jedinica prima regrute u proleće, druga u leto, treća u jesen, i sl. U ovoj podeli mora se voditi računa da sve grupe budu približno jednake i da se ne cepaju one organizacijske jedinice u kojima se zahteva izvođenje jedinstvene obuke.⁷ U narednih nekoliko šema videće se praktična primena ovakvih kombinacija, kao i njihov uticaj na obuku i bojevu gotovost u jedinicama mirnodopske armije.

ŠEMA 2.

Prvi primer: Vojni rok 24 meseca, upućivanje regruta u odnosu na delove armije jednom, a u odnosu na celu armiju dvaput godišnje. Veličina armije 200.000 vojnika; godišnji kontingent 100.000 regruta.

Skica 4

U nižim jedinicama nalaze se dve kategorije vojnika po stepenu obučenosti, sto im obezbeđuje kvalitetnu obuku (isto kao po šemi 1, prvi primer). Odnos obučenih i neobučanih u momentu prijema regruta iznosi 75% : 25%.

⁷ Koje su to organizacijske jedinice u kojima se mora obezbediti jedinstvena obuka, određuje se nastavnim programom.

Popuna mirnodopske armije po ovoj šemi obezbeđuje kontinuirano popunjavanje svake jedinice i ustanove, kao i jedinstvenu obuku u trajanju do 12 meseci za svaku grupu jedinica ponaosob. Obuka po dva plana pojavljuje se samo u okvirima viših jedinica ili cele armije. Međutim, ova, da je tako nazovemo, »dvostepenost« ne utiče negativno na izvođenje obuke, jer se njena jedinstvenost u tim okvirima ne postavlja kao neophodna. Ova kombinacija zadovoljava i interese bojeve gotovosti u odnosu na broj obučenih i neobučenih vojnika. U momentu prijema regruta i otpusta islužnika u višim jedinicama, odnosno armiji u celini, ima 75% obučenog ljudstva, što obezbeđuje veći stepen bojeve gotovosti. Otuda je ova kombinacija najprihvatljivija kod neposrednog načina popune mirnodopske armije u uslovima dvogodišnjeg vojnog roka.

Drugi primer: vojni rok 24 meseca, upućivanje regruta u odnosu na delove armije jednom godišnje, a u odnosu na celu armiju triput godišnje.

U ovom slučaju, u svakoj grupi regruta koja se upućuje u armiju nalazilo bi se po 33.333 vojnika. U nižim jedinicama postojale bi, po stepenu obučenosti, dve grupe vojnika, a odnos obučenih i neobučenih iznosio bi 84% : 16%. U okvirima viših jedinica ili cele armije obuka se izvodi po tri plana, što ne utiče na kvalitet njenog izvođenja, pošto se i u ovom slučaju kod nižih organizacijskih jedinica obezbeđuje jedinstvena obuka. Bojeva gotovost u odnosu na broj obučenih i neobučenih vojnika bolja je nego u prvom primeru, jer se u kritičnom momentu obučenost pojačava sa 9%. U ovom smislu može se i dalje kombinovati, tj. armija deliti na još više grupa (tri, četiri, šest, dvanaest) po vremenu prijema regruta, čime bi se procenat bojeve gotovosti u kritičnom momentu stalno pojačavao. Međutim, podela armije na veliki broj grupa koje u različito vreme primaju regrute znatno komplikuje planiranje i izvršenje popune. Zato treba primenjivati onu kombinaciju koja u konkretnim uslovima odgovara situaciji i obezbeđuje kvalitetnu obuku, bojevu gotovost i jednostavnost u izvršenju popune.

Razlika između navedenih kombinacija je samo u tome, što se kod druge jedna partija regruta ne deli na celu armiju, već samo na njen jedan deo, čime se u najvećoj meri razrešavaju suprotnosti u interesima obuke i bojeve gotovosti. Pošto se u svemu ostalom polazilo od istih faktora, tj. iste dužine vojnog roka i deljivosti vojnog roka sa intervalom upućivanja regruta, to je u svim situacijama obezbeđena ista veličina mirnodopske armije i kontinuirana popuna svake jedinice. Međutim, svaka mera koja bi se preduzela da bi se skratio ili produžio vojni rok, zahteva istovremeno smanjenje ili povećanje mirnodopske armije, skraćanje ili produženje perioda jedinstvene obuke, a u vezi s tim kraće ili duže intervale upućivanja regruta, itd. Znači, promena jednog faktora automatski se odražava na sve ostale faktore u sistemu popune.

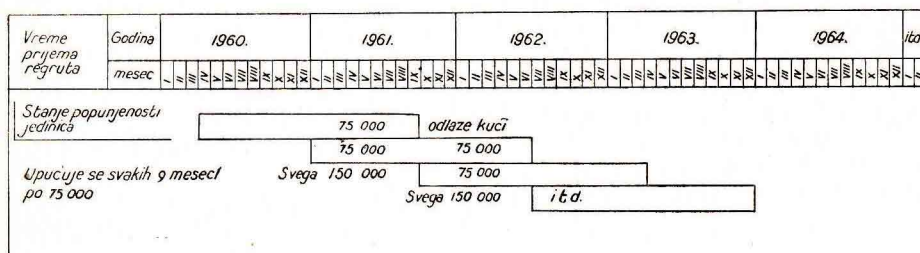
Ako se pođe od pretpostavke da se vojni rok skрати sa 24 na 18 ili 12 meseci, tj. za 1/4 ili 1/2 (pod pretpostavkom da regrutni kontingent bude isti), u istim proporcijama treba da se smanji mirnodopska armija, skрати period jedinstvene obuke i interval upućivanja regruta i obratno, inače bi došlo do neravnomerne popune. Tako, na primer, ako bi se vojni rok skratio sa 24 na 18 meseci, moguće su, takođe, razne kombinacije u pogledu broja godišnjih upućivanja regruta, podeli armije na više grupa

po vremenu prijema regruta, dužini jedinstvene obuke i sl., ali i ovde interval upućivanja regruta mora da odgovara dužini jedinstvene obuke i da se sadržava u dužini vojnog roka. Znači, ukoliko se vojni rok skraćuje sa 24 na 18 meseci, tj. za 1/4, neophodno je smanjiti mirnodopsku armiju za 1/4 brojnog stanja (sa 200.000 na 150.000 vojnika), smanjiti period jedinstvene obuke sa 12 na 9 meseci, kao i interval upućivanja regruta sa 12 na svakih 9 meseci (bilo u odnosu na armiju u celini ili na njene pojedine delove), itd.

Radi ilustracije iznosi se nekoliko šematskih primera (regrutni kontingent iznosi takođe 100.000 regruta godišnje).

SEMA 3.

Vojni rok 18 meseci, upućivanje regruta svakih 9 meseci u odnosu na celu armiju. Veličina armije 150.000 vojnika; godišnji kontingent 100.000 regruta.

Skica 5

U jedinicama se godišnje nalaze dve kategorije vojnika: 50% sa obukom od 9 meseci i 50% regruta na obuci. Odnos obučenih i neobučenih u momentu prijema regruta 50% : 50%.

U ovoj kombinaciji obezbeđuje se jedinstvena obuka u celoj armiji u trajanju do 9 meseci. Ostale karakteristike u pogledu kontinuiteta popune, strukture jedinica po stepenu obučenosti, uslova obuke i stepena bojeve gotovosti iste su kao na šemi 1 (prvi primer). Međutim, u pogledu vremena upućivanja regruta ova kombinacija se bitno razlikuje od navedenih. Jedinice primaju regrute u različita godišnja doba i to u vremenskom ciklusu od tri godine. Na primer, ako je upućivanje počelo 1. aprila 1960. godine, tek u 1963. godini ponovo se pojavljuje termin 1. april, tj. počinje novi ciklus istih termina (interval upućivanja ne sadržava se u jednoj, već tek u tri godine — 36 meseci: 9 meseci). Ovo vredi i za sve ostale slučajeve (npr., ako bi interval upućivanja bio svakih 7 meseci, ciklus različitih termina trajao bi 7 godina, jer se 7 meseci sadržava tek u 84 meseci i sl.). Prema tome, pored pravila da vojni rok bude deljiv sa intervalom upućivanja, postoji i drugo pravilo: da se interval upućivanja sadržava u 12. Prvo je potrebno da se obezbedi kontinuirana popuna, a drugo da se obezbede jedinstveni termini upućivanja regruta u toku svake godine.

S obzirom na izloženo, ova kombinacija, pored slabosti u pogledu bojeve gotovosti, neprikladna je i za zemlje sa težim klimatskim uslo-

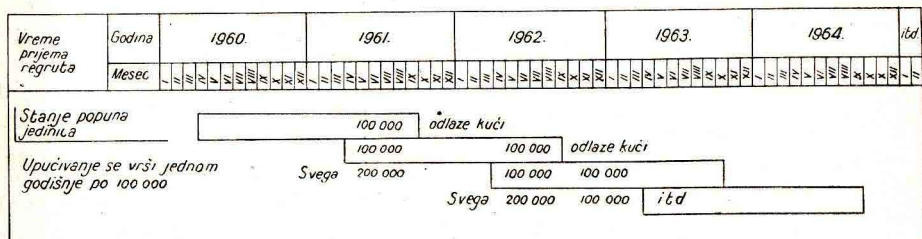
vima, jer se ne može izbeći prijem regruta u zimske dane (januar, februar) kada su uslovi za njihovo prilagođavanje vojničkom životu i za izvođenje obuke daleko teži.

Kod navedene kombinacije ni podelom armije na više grupa jedinica po vremenu prijema regruta ne bi se rešili suštinski problemi u odnosu na dužinu jedinstvene obuke u jedinicama i jedinstvenih termina upućivanja regruta. Bez obzira na koliko bi se grupa jedinica armija podelila, uvek bi ostala mogućna jedinstvena obuka do 9 meseci i različiti termini prijema regruta za svaku grupu jedinica. U ovom slučaju povećao bi se samo stepen bojeve gotovosti u odnosu na broj obučenih i neobučenih vojnika. Na primer, kod podele armije na dve grupe jedinica u kritičnom momentu procenat obučenosti iznosio bi 75 : 25, a na tri grupe 84 : 16, itd.

Zbog navedenog moraju se tražiti druga rešenja koja obezbeđuju što dužu jedinstvenu obuku u nižim organizacijskim jedinicama, a istovremeno i jedinstvene termine upućivanja regruta. Ovakva rešenja u osnovi postoje, ali imaju druge negativnosti u odnosu na kontinuitet popune jedinica. Evo nekih primera.

ŠEMA 4.

Prvi primer: vojni rok 18 meseci, upućivanje regruta svakih 12 meseci u odnosu na celu armiju. Veličina armije 150.000 vojnika; godišnji kontingent 100.000 regruta.

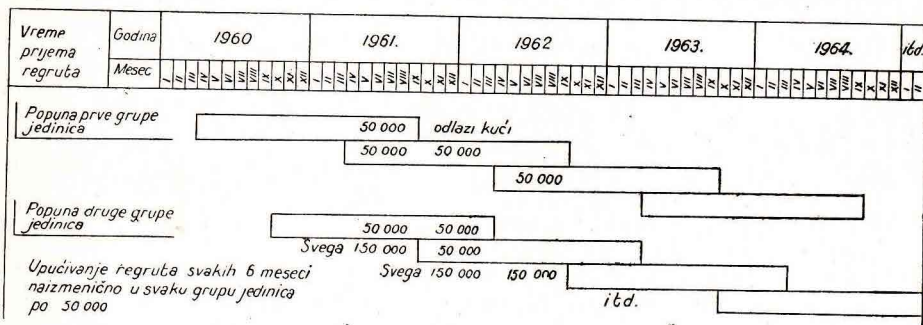

Skica 6

U jedinicama se naizmenično svakih 6 meseci nalaze dve ili jedna kategorija vojnika po stepenu obučenosti i to: a) prvih 6 meseci — 66% vojnika sa obukom od 12 meseci i 66% regruta na obuci; b) drugih 6 meseci — samo 66% regruta na obuci. Jedinice su neravnomerno popunjene: 6 meseci 133%, a 6 meseci 66%.

U ovoj kombinaciji obezbeđena je jedinstvena obuka u celoj armiji u trajanju do 12 meseci, kao i jedinstveni termini upućivanja regruta u armiju. Međutim, zbog odstupanja od pravila deljivosti vojnog roka sa intervalima upućivanja regruta (18 nije deljivo sa 12), kontinuitet popune jedinica i ustanova bitno je narušen, popunjenost se naizmenično menja svakih 6 meseci za 50%. Ovo bi se svakako negativno odrazilo na obuku, bojevu gotovost, organizacijsko-formacijsku strukturu, materijalno obezbeđenje, snabdevanje jedinica, itd. Prema tome, iako ova kombinacija obezbeđuje dovoljan period jedinstvene obuke u jedinicama i jedinstvene termine upućivanja regruta, ipak se mora smatrati kao vrlo loše rešenje u sistemu popune.

Drugi primer: vojni rok 18 meseci, upućivanje regruta u odnosu na delove armije jednom godišnje, a u odnosu na armiju u celini dvaput godišnje. Veličina armije 150.000 vojnika; godišnji kontingent 100.000 regruta.

Skica 7

Armija u celini ima 3 kategorije vojnika po stepenu obučenosti: 1/3 vojnika sa obukom od 12 meseci, 1/3 vojnika sa obukom od 6 meseci, 1/3 regruta na obuci. Odnos obučenih i neobučenih vojnika u momentu prijema regruta iznosi 66% : 33%.

Podelom armije na dve grupe jedinica po vremenu prijema regruta situacija se bitno menja. U ovoj kombinaciji obezbeđena je jedinstvena obuka u trajanju od 12 meseci za svaku grupu jedinica, kao i jedinstveni termini upućivanja regruta. Kontinuitet popune je samo delimično narušen i to u okviru nižih organizacijskih jedinica, dok je u okviru viših jedinica i armije u celini obezbeđen. Postoji i mogućnost eventualnog poravnania brojnog stanja u okviru nižih organizacijskih jedinica, pa narušenost kontinuiteta popune i u nižim jedinicama otpada kao problem. U kritičnom momentu (prijem regruta i otpuštanje islužnika) armija ima 66% obučenog ljudstva, pa su zadovoljeni i interesi bojeve gotovosti. Iako sve ovo bitno komplikuje organizaciju popune i povećava materijalne izdatke, ova kombinacija u osnovi zadovoljava.

Ni u daljnim kombinacijama narušenost kontinuiteta popune u nižim jedinicama ne bi se mogla izbeći, a da to istovremeno ne utiče na period jedinstvene obuke i jedinstvene termine upućivanja regruta. Ovo znači, da se ni podelom armije na više grupa jedinica po vremenu prijema regruta u suštini ne bi ništa dobilo, jer bi se neravnomerna popuna pojavila u svakoj grupi jedinica, bez obzira na njihov broj.

Treći primer: vojni rok 18 meseci, upućivanje regruta dvaput godišnje (svakih 6 meseci po 50.000 u odnosu na armiju u celini).

U ovom primeru (veličina armije 150.000, a godišnji regrutni kontingent 100.000) u jedinicama se po stepenu obučenosti nalaze tri grupe vojnika: 1/3 na obuci, 1/3 sa obukom od 6 meseci i 1/3 sa obukom od 12 meseci. Odnos obučenih i neobučenih vojnika je 66% : 33%. Sa stanovišta popune ova je kombinacija najprihvatljivija u uslovima 18-mesečnog vojnog roka, jer obezbeđuje i kontinuiranu popunu svake jedinice i ustanove i jedinstvene termine upućivanja regruta. Isto tako u osnovi su zastupljeni i interesi bojeve gotovosti u odnosu na broj obuče-

nih vojnika, jer u kritičnom momentu armija ima 66% obučenog ljudstva za borbenu upotrebu. Međutim, jedinstvena obuka omogućena je samo do 6 meseci, a svako produženje obuke preko 6 meseci dovodi do primene dva nastavna plana u okvirima nižih organizacijskih jedinica. Prema tome, ako se da prioritet jedinstvenoj obuci, dolazi do neravnomerne popune jedinica; ako je primaran kontinuitet popune, dolazi do obuke po više planova u nižim jedinicama ili do različitih termina upućivanja regruta, itd. Ovo je karakteristično za sve vojne rokove koji u sebi ne sadržavaju cele godine, pa se u konkretnim uslovima uzima ona kombinacija koja najviše odgovara datoj situaciji.

Isti principi važe i za razmatranje mirnodopske popune u uslovima dužeg ili kraćeg vojnog roka od navedenih primera.

Za neposredni način popune mirnodopske armije bitno je i to što se zahteva da svaka jedinica bude osposobljena da izvodi celokupnu obuku regruta, bez obzira na njenu mirnodopsku ulogu, a ukoliko je jedinica raznorodnog sastava mora da organizuje i izvodi obuku svih rodova i specijalnosti koji je sačinjavaju, bez obzira na njihovu brojnost u okviru te jedinice. Međutim, ovakva organizacija obuke u savremenim armijama, gde su i neke najmanje osnovne jedinice raznorodnog sastava ili sa specifičnom ulogom u mirnodopskim uslovima, u praksi je često neekonomična i neizvodljiva. Iz ovih razloga neposredni način kao samostalan vid popune ne pojavljuje se gotovo ni u jednoj savremenoj armiji, već obično u kombinaciji sa posrednim načinom popune onih specijalnosti ili jedinica čija specifičnost zahteva posebne uslove obuke ili popunu sa obučenim vojnicima. Međutim, zbog svoje ekonomičnosti on još uvek ima vrlo široku primenu i kod mnogih zemalja čini osnovu u sistemu popune mirnodopskih armija.

POSREDNI NAČIN POPUNE

Kod ovog načina popune regruti se ne upućuju od svojih kuća neposredno u jedinice za koje su predviđeni, već prethodno odlaze na obuku u druge jedinice, koje su za ovu svrhu posebno namenjene. Znači, popuna jednih jedinica vrši se posredstvom drugih, koje sa vojnicima izvide određeni period obuke — obično početnu ili čak i celokupnu obuku, zavisno od programa i uloge jedinica ili specijalnosti za koje se obuka sprovodi.

Posredna popuna se može organizovati na više načina i za više ciljeva. Zavisno od cilja ona se može vršiti: preko rodovskih jedinica (za jedinice koje nisu sposobne za samostalno izvođenje obuke); preko specijalnih nastavnih jedinica (obuka ređih specijalnosti čija je obuka u matičnim jedinicama — zbog malog broja — teško izvodljiva ili neekonomična); preko nastavnih centara, rodovskih i mešovitih (ukoliko se radi o popuni određenog vida, roda ili celokupnog operativnog dela armije), itd. Posredni način popune može se organizovati kao samostalni vid popune — u kom slučaju obuhvata celu armiju ili u kombinaciji sa neposrednim načinom popune — kada obuhvata samo delove armije ili samo neke specijalnosti vidova i rodova. U kom će se obimu organizovati posredna popuna zavisi od mnogih faktora kao što su: dostignuća u tehničkom razvoju (što se više uvode u armiju savremena sredstva koja

zahtevaju visoku specijalnost — a za koju nije moguće u jedinicama organizovati i sprovoditi obuku — sve se više mora ići na posredan način popune, izvor ljudskog potencijala, ekonomska moć zemlje, namena pojedinih jedinica u miru, itd. U sadašnjim savremenim armijama, posredni način popune primenjuje se samostalno i u kombinaciji sa neposrednim načinom (kod većih i razvijenijih zemalja obično kao samostalan vid, a kod ostalih kao dopuna neposrednom načinu popune).

Osnovu posrednog načina popune čine nastavni centri. To su jedinice koje služe isključivo za obuku regruta vidova, rodova i službi ili za obuku nekih njihovih specijalnosti. Obuka može biti duža ili kraća, zavisno od specifičnosti pojedinih rodova ili specijalnosti, mogućnosti produženja obuke u matičnim jedinicama, itd., no ni u kom slučaju ne treba da pređe polovinu dužine vojnog roka.⁸

Za popunu preko nastavnih centara važe isti principi kao i kod neposrednog načina popune, tj. intervali upućivanja regruta moraju odgovarati dužini obuke u nastavnim centrima, a dužina vojnog roka mora biti deljiva sa tim intervalom, itd.

Popuna mirnodopske armije preko nastavnih centara u suštini ima iste karakteristike kao i neposredni način popune. Zavisno od dužine vojnog roka i dužine obuke u nastavnom centru, regruti se mogu primati jednom ili više puta godišnje, a isto tako se mogu popunjavati i određene jedinice. U svim slučajevima upućivanje regruta u nastavne centre mora se tačno vremenski sinhronizovati, tako da njihov prijem usledi pošto se završi obuka prethodne partije, a da završetak obuke svake partije pada u vreme otpuštanja vojnika iz jedinica koje nastavni centar popunjava. Ovakva sinhronizacija može se obezbediti samo pod uslovom da se period obuke u nastavnom centru sadržava u ostatku dužine vojnog roka koji vojnik provede u matičnoj jedinici ili da se intervali upućivanja regruta u nastavni centar sadrže u dužini vojnog roka.

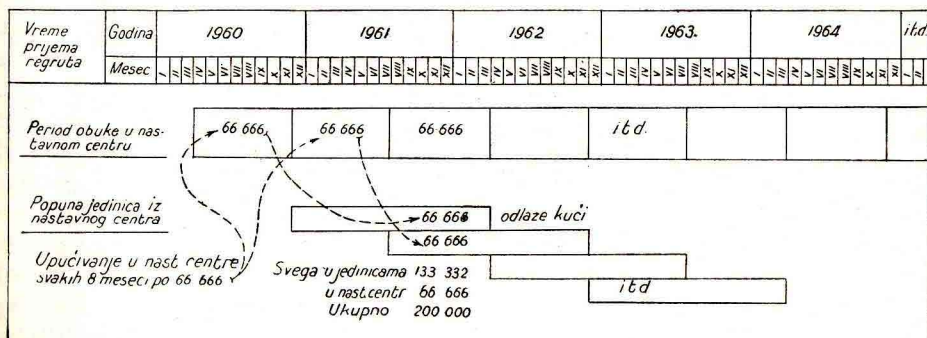
Isto tako broj regruta u svakoj partiji, u odnosu na brojno stanje jedinica koje nastavni centar popunjava, zavisi od dužine vojnog roka i dužine obuke u centru. Broj vojnika u nastavnom centru mora odgovarati količniku koji se dobija kad se brojno stanje jedinica koje se iz centra popunjavaju podeli sa onim brojem koliko se puta dužina obuke u nastavnom centru sadržava u ostatku dužine vojnog roka koje vojnici provedu u matičnim jedinicama. Na primer: ako je vojni rok 24 meseca, dužina obuke u nastavnom centru 6 meseci, a brojno stanje jedinica koje centar popunjava 6.000 vojnika, onda broj regruta u nastavnom centru u svakoj partiji iznosi 2.000 regruta ($24 - 6 = 18$; $18 : 6 = 3$; $6.000 : 3 = 2.000$), a ako je dužina obuke u centru 4 meseca onda je broj regruta 1.200 ($24 - 4 = 20$; $20 : 4 = 5$; $6.000 : 5 = 1.200$), itd. Znači, što je obuka u nastavnom centru duža, broj regruta je veći i obratno. Ovo je osnovno pravilo u organizaciji popune mirnodopske armije preko nastavnih centara i od toga zavisi kako veličina nastavnog centra, tako i kontinuitet popune jedinica koje centar popunjava.

⁸ Ukoliko period obuke u nastavnom centru prelazi polovinu dužine vojnog roka, to uslovljava obuku po više planova u nastavnom centru, pri istom kontingentu regruta bitno smanjuje operativni deo armije i znatno komplikuje popunu.

I kod popune preko nastavnih centara postoji široka mogućnost za razne kombinacije u dužini trajanja obuke, broju godišnjih upućivanja regruta, itd.

SEMA 5.

Prvi primer: vojni rok 24 meseca, trajanje obuke u nastavnom centru 8 meseci, nastavni centar iz svake partije regruta popunjava sve jedinice. Veličina armije iznosi 200.000 vojnika, uključujući i nastavne centre; godišnji kontingent 100.000 regruta.

Skica 8

U jedinicama se nalaze dve kategorije vojnika po stepenu obučenosti: 50% sa obukom od 16 meseci i 50% sa obukom od 8 meseci. U jedinicama odnos obučenih i neobučenih iznosi 100 : 0.

Navedeni primer obezbeđuje kontinuitet popune svake jedinice koje nastavni centar popunjava, a period obuke u ovom centru solidnu obučenost vojnika. Isto tako obezbeđen je visok stepen bojeve gotovosti operativnog dela armije, jer u jedinicama nema neobučenih vojnika. Međutim, u ovom primeru nastavni centri primaju regrute u različito godišnje doba, što je posledica nesadržavanja 8 u 12, a pored toga apsorbuju veliki broj ljudstva i materijalnih sredstava (1/3 brojnog stanja ljudstva, materijalnih i tehničkih sredstava mirnodopske armije). Zato se ovako dug period obuke u nastavnim centrima retko primenjuje (obično samo kod nekih specijalnosti), a u većini slučajeva se teži da obuka u centru bude kraća.

Drugi primer: vojni rok 24 meseca, trajanje obuke u nastavnom centru 6 meseci, nastavni centar iz svake partije regruta popunjava sve jedinice i ustanove.

U ovom slučaju u nastavne centre upućivalo bi se svakih 6 meseci po 50.000 regruta (godišnji regrutni kontingent bio bi 100.000, a veličina mirnodopske armije 200.000 vojnika, od čega 150.000 u jedinicama i 50.000 u nastavnom centru). Po stepenu obučenosti u jedinicama bi se nalazila po 1/3 vojnika sa obukom od po 6, 12 i 17 meseci. Prema ovome bio bi obezbeđen kontinuitet popune svake jedinice koje nastavni centar popunjava, kao i jedinstveni termini upućivanja regruta, ali se obuka u centru skraćuje na 6 meseci, što bi verovatno zahtevalo njeno produ-

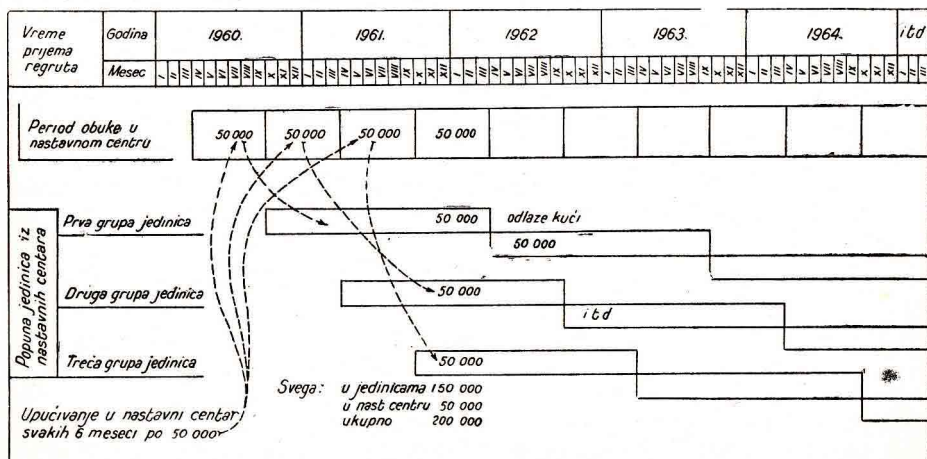
ženje u matičnim jedinicama. Stepenu bojeve gotovosti je dovoljno zastupljen, jer u operativnom delu armije nema vojnika ispod šestomesečne obuke. Kod ovog primera smanjuje se broj ljudstva, materijalnih i tehničkih sredstava koje nastavni centri apsorbiraju sa 1/3 na 1/4, ali se povećava broj kategorija vojnika po stepenu obučenosti u jedinicama sa dve na tri kategorije, što otežava organizaciju obuke u njima.

U istom smislu odrazilo bi se i dalje skraćivanje obuke u nastavnom centru, tj. smanjivao bi se broj ljudstva i materijalnih sredstava koje apsorbiruje centar, a povećavao broj kategorija vojnika u jedinicama i ustanovama koje centar popunjava. Na primer, ako obuka u nastavnom centru traje 4 meseca, broj regruta se smanjuje sa 1/4 na 1/6, ali se istovremeno u jedinicama povećava broj kategorija vojnika po stepenu obučenosti sa 3 na 5, itd.

Iz navedenih primera vidi se da dužina obuke u nastavnim centrima ima bitnu ulogu u posrednoj organizaciji popune mirnodopske armije i da od nje zavisi kako produženje obuke u jedinicama, tako i veće ili manje angažovanje ljudstva i materijalnih sredstava za potrebe nastavnih centara. Međutim, treba imati u vidu da je kod organizacije popune mirnodopske armije preko nastavnih centara moguće naći i druga rešenja, ista kao i kod neposrednog načina popune, tj. jedinice treba podeliti na više grupa po vremenu popune iz nastavnih centara. Da ne bi došlo do više partija regruta u jednoj jedinici, a tim i do nejedinstvene obuke, podela jedinica kod popune preko nastavnih centara vrši se na toliko jednakih grupa koliko se puta period obuke u nastavnom centru sadržava u ostatku vojnog roka koje vojnici treba da proведу u matičnim jedinicama.

ŠEMA 6.

Uzmimo primer: vojni rok 24 meseca, obuka u centru 6 meseci (24 — 6 = 18; 18 : 6 = 3); znači, iz centra se popunjavaju naizmenično tri jednake grupe jedinica. Veličina armije 200.000 vojnika; godišnji kontingent 100.000 regruta.

Skica 9

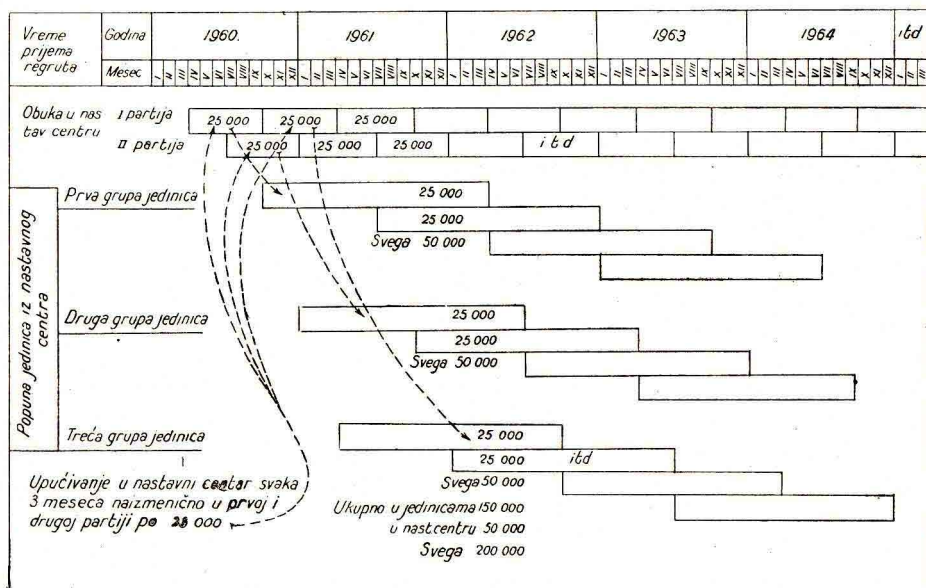
U nižim jedinicama nalazi se samo jedna kategorija vojnika po stepenu obučenosti, tj. svi su vojnici obučeni.

Navedeni primer ima u osnovi iste karakteristike kao i drugi primer šeme 5, ali se unutrašnja struktura jedinica po broju kategorija vojnika bitno menja. Tri kategorije vojnika po stepenu obučenosti javljaju se samo u armiji kao celini, dok niže organizacijske jedinice imaju samo jednu kategoriju. Prema tome, ovaj primer obezbeđuje istovremeno i ekonomičnost i povoljne uslove za produženje obuke u matičnim jedinicama po dolasku vojnika iz nastavnih centara. Isti primer važi i za dužu ili kraću obuku u nastavnim centrima, s tim što se armija deli na manji ili veći broj grupa jedinica po vremenu popune iz nastavnih centara, zavisno od toga koliko se puta dužina obuke u centru sadrži u ostatku vojnog roka koje vojnici provedu u matičnim jedinicama. Na primer: ako obuka u nastavnom centru traje 8 meseci armija se deli na dve grupe jedinica ($24 - 8 = 16$; $16 : 8 = 2$), a ako traje 4 meseca, onda na pet grupa, itd., i u svim slučajevima jedinice imaju samo jednu kategoriju vojnika po stepenu obučenosti. Međutim, jedna kategorija vojnika u jedinicama pored pozitivnih ima i više negativnih strana: jedinice u ovim uslovima istovremeno otpuštaju sve stare i primaju sve nove vojnike (ovo ometa redovnu nastavu, jer se vojnici za rashode moraju uzimati sa obuke, zatim ometa normalno funkcionisanje pojedinih službi, jer se ne obezbeđuje postepenost u zameni vojnika).

U dosadašnjoj praksi pokazalo se, da je za život i rad jedinice najpovoljnije ako ima dve kategorije vojnika po stepenu obučenosti, tj. stare vojnike za rashode i nove koji izvode redovnu obuku. Ali, obezbeđenje ovog uslova kod posredne popune u najviše slučajeva zahteva i neke specifičnosti u organizaciji obuke u nastavnim centrima. U dosad iznetim primerima vidi se da se dve kategorije vojnika u jedinicama obezbeđuju samo kod osmomesечne obuke u nastavnim centrima, dok kod svih drugih primera u jedinicama ostaje ili jedna ili tri i više kategorija vojnika. Ovo se ne može izbeći kod jedinstvene obuke u nastavnim centrima, jer popuna jedinica sa dve kategorije vojnika zahteva da broj sadržavanja dužine obuke u nastavnom centru u ostatku vojnog roka bude deljiv sa dva, a što se postiže samo u slučaju ako obuka u centru traje $1/3$ dužine vojnog roka.⁹ Da bi se u jedinicama obezbedile dve kategorije vojnika i pod uslovom kraće obuke u nastavnim centrima (6 ili 4 meseca), mora se uvesti dvostepena obuka u samim centrima, tj. u jednom ciklusu obuke nastavni centar prima regrute dva puta tako da i sam ima dve kategorije vojnika po stepenu obučenosti. Ovo se vidi iz sledeće šeme.

⁹ $24 - 8 = 16$; 8 u $16 = 2$, deljivost postoji; ako obuka u centru traje 6 meseci, onda $24 - 6 = 18$, 6 u $18 = 3$, što nije deljivo sa 2 ; ili 4 meseca, $24 - 4 = 20$, 4 u $20 = 5$, ni 5 nije deljivo sa 2 itd.

Vojni rok 24 meseca, obuka u nastavnim centrima 6 meseci, upućivanje regruta u nastavne centre svaka 3 meseca, iz centra se popunjavaju tri grupe jedinica. Veličina armije 200.000 vojnika; godišnji kontingent 100.000 regruta.

ružanjem moraju biti popunjeni i nastavni centri); većem angažovanju ljudskog potencijala (operativni deo armije mora biti manji za toliko vojnika koliko se nalazi u nastavnim centrima); komplikovanijoj organizaciji popune i sl. Verovatno je ovo razlog da su još mnoge zemlje, pa čak i neke velike i razvijene, zadržale neposredan način popune, a posredni koriste samo kao njegovu dopunu.

Organizacija popune preko specijalnih nastavnih jedinica u suštini je ista kao i kod popune preko nastavnih centara, s tom razlikom što se primenjuje u manjim razmerama obično za popunu ređih specijalnosti.

Kroz ovo izlaganje i prikazane šeme dat je naglasak na najvažnije primere i kombinacije iz kojih se može sagledati suština sistema popune mirnodopske armije, složenost njegove organizacije, uslovljenost i povezanost sa mnogim faktorima u strukturi mirnodopske armije — naročito sa organizacijom obuke, itd. Usvajanjem osnovnih navedenih principa i pravila mogu se steći potrebni osnovi za konkretnu razradu bilo kog primera ili kombinacije i bilo pod kojim uslovima.

Potpukovnik
Rade ŠARIĆ